

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОВСЯНКО ОЛЕНА ЛЕОНІДІВНА

УДК 811.111'42:398.91(043.3)

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ МОДИФІКАЦІЇ
АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ЇВ
У ХУДОЖНЬОМУ ТА ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСАХ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Запоріжжя – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі германської філології Сумського державного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Швачко Світлана Олексіївна,
Сумський державний університет,
професор кафедри германської філології

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Єнікєєва Санія Маратівна,
Запорізький національний університет,
завідувач кафедри англійської філології

кандидат філологічних наук, доцент
Семенюк Антоніна Афанасіївна,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
доцент кафедри практики англійської мови

Захист відбудеться 25 лютого 2017 року о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.051.02 в Запорізькому національному університеті за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-А, корпус № 2, ауд. 224.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-А, корпус № 2.

Автореферат розіслано 24 січня 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.Л.Клименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Рефероване дисертаційне дослідження присвячене вивченню структурно-семантичних характеристик модифікацій англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах із застосуванням понятійно-категоріального апарату лінгвосинергетики як науки, що вивчає складні відкриті динамічні системи.

Вивчення фольклорних текстів малої форми неодноразово ставало предметом лінгвістичних розвідок як зарубіжних, так і українських учених, серед яких необхідно відзначити основні доробки системного вивчення фольклорних текстів малої форми (І. К. Кобякова, Г. А. Левінтон, Л. С. Піхтовнікова, Г. Л. Пермяков, В. О. Самохіна, Л. І. Тараненко, К. В. Чистов, С. О. Швачко, Р. Carnes, А. Dundes, Р. Kirkpatrick, А. Lang, W. Mieder, Р. Skandera).

В аспекті дослідження змін паремій загалом та прислів'їв зокрема здійснювалися спроби іменувати їх такими термінами: *трансформації* (О. М. Саввіна), *кукізм* (В. І. Беліков), *квазіприслів'я* (Е. М. Береговська, О. Є. Жигаріна), *антиприслів'я* (Х. Вальтер, Т. Г. Нікітіна, W. Mieder), *провербіальні трансформанти* (С. І. Гнедаш), *оказіональні прислів'я* (С. В. Птушко), *паремії-трансформи* (О. М. Антонова), *нові прислів'я* (В. А. Маслова).

Окреме місце в науковій літературі посідають праці, присвячені трансформації англійських паремій (прислів'їв та приказок), у яких вчені розглядають їх видозміни у площині *функціональних властивостей паремій-трансформів в англомовному публіцистичному дискурсі* (О. М. Антонова), *авторського використання традиційних паремій у сучасній англо-американській пресі* (А. О. Констянтинова), *оказіонального вживання англійських прислів'їв та приказок у різних типах дискурсу* (А. О. Констянтинова), *оказіональної трансформації прислів'їв у заголовках англомовної газетно-журнальної публіцистики* (С. В. Птушко), *варіативності та поліфункціональності прислів'їв на матеріалі авторських зібрань* (О. Є. Жигаріна), *модифікацій прислів'їв в умовах тексту* (О. В. Корень). Наявні також доробки з вивчення провербіальних трансформантів у функціональному стилі преси та публіцистики на матеріалі німецької мови (С. І. Гнедаш).

Огляд наукових праць засвідчує, що системні розвідки еволюції, модифікацій англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах із використанням понятійно-категоріального апарату лінгвосинергетики не потрапляли до фокусу уваги науковців. Висвітлення цього питання у поданій роботі уможливорює розроблення сучасного підходу щодо дослідження модифікованих англомовних прислів'їв.

Актуальність теми дослідження визначається важливою роллю англомовних прислів'їв як репрезентантів культурологічного багатства відповідної національної спільноти, а також відсутністю подібних праць із використанням лінгвосинергетики як методологічної основи сучасної парадигми наукових досліджень, що вивчає складні нерівноважні відкриті системи, якими і є прислів'я. Актуальність теми наукової праці підсилюється необхідністю з'ясування специфіки структурно-семантичних характеристик модифікованих англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Проблематика дисертаційної роботи відповідає профілю досліджень, що здійснюються на кафедрі германської філології факультету іноземної філології та соціальних комунікацій Сумського державного університету, на тему «Епідигматичні девіації номінативних та комунікативних одиниць» (номер державної реєстрації 0112U4326). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Сумського державного університету (протокол № 9 від 11 квітня 2013 р.) та уточнено (протокол № 9 від 15 червня 2016 р. засідання вченої ради СумДУ).

Мета роботи полягає у виявленні структурно-семантичних характеристик модифікованих прислів'їв у англомовному художньому та публіцистичному дискурсах і побудові моделі їх еволюції.

Поставлена мета передбачає реалізацію таких завдань:

- вивчення теоретичних засад дослідження англомовних прислів'їв;
- визначення основного понятійно-категоріального апарату дослідження;
- уточнення дефініції прислів'я на основі систематизації наукових поглядів;
- розгляд поверхневої та глибинної структур англомовних прислів'їв;
- виявлення особливостей структурно-семантичних модифікацій прислів'їв, їх мовленнєвої реалізації у художньому та публіцистичному дискурсах;
- установлення основних чинників змін модифікованих англомовних прислів'їв і побудова моделі їх еволюції;
- дослідження англомовних модифікованих прислів'їв за базовою опозицією *Good – Evil* із використанням методу семантичних дистанцій для знаходження домінантних та периферійних алонімів ядерних слів;
- аналіз особливостей актуалізації алонімів лексем *Good – Evil* у модифікованих англомовних прислів'ях.

Об'єктом дослідження є англомовні прислів'я, що функціонують у художньому та публіцистичному дискурсах.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості модифікованих англомовних прислів'їв.

Матеріалом дослідження слугує корпус прислів'їв, вилучених шляхом суцільної вибірки з лексикографічних джерел, англомовних (британських і американських) художніх творів XIX–XXI століть та електронних засобів масової інформації (*The Guardian, The Telegraph, The Times, The Sunday Times, The New York Times*). Ілюстративний корпус дисертації складається із 2 000 прикладів.

Теоретико-методологічну базу дисертації формують лінгвістичні концепції та праці з різноманітних дослідницьких сфер: лінгвістика тексту (М. М. Бахтін, І. Р. Гальперін), концепція дискурсу (Ф. С. Бацевич, Л. Р. Безугла, В. І. Карасик, О. С. Кубрякова, А. П. Мартинюк, Л. С. Піхтовнікова, А. М. Приходько, К. Серажим, П. Серіо, М. Стаббс, М. Фуко, Ю. Хабермас, І. С. Шевченко), загальнотеоретичні положення пареміології (М. Ф. Алефіренко, Н. Барлі, А. Дандіс, В. І. Даль, О. В. Кунін, А. Крікманн, В. М. Мокієнко, Г. Л. Пермяков, О. О. Потєбня), синергетична парадигма (Т. І. Домброван, Г. В. Ейгер, С. М. Єнікеєва, Р. Келер, Р. Г. Піотровський, Л. С. Піхтовнікова, А. М. Приходько, О. О. Семенець, В. О. Цикін).

Методи дослідження. Завдання наукової розвідки об'єктивуються застосуванням комплексу як загальнонаукових, так і лінгвістичних методів. Серед загальнонаукових використано *метод аналізу науково-теоретичних джерел* (висвітлення аспектів зазначеної проблематики), *онтогносеологічний підхід* (осмислення природи прислів'їв), *метод суцільної вибірки* (формування емпіричного матеріалу), *метод кількісного аналізу* (формування статистичних вибірок при опрацюванні лексичного масиву). Основними методами лінгвістичного аналізу були *аналіз словникових дефініцій* (дослідження словникових визначень), *метод контекстуального аналізу* (вивчення особливостей функціонування прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах), *структурно-семантичний аналіз* (установлення механізму утворення нових оказіональних одиниць). Міждисциплінарний підхід до вивчення феномена модифікації англійських прислів'їв об'єктивував застосування *лінгвосинергетичного підходу* (осмислення та формулювання основних тенденцій еволюції, механізмів модифікацій прислів'їв) та *методу семантичних дистанцій* (установлення семантичних сходжень і девіацій відповідних лексем).

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що *вперше*:

- проаналізовано динаміку розвитку прислів'їв у англійському художньому та публіцистичному дискурсах із застосуванням лінгвосинергетичного апарату;
  - сконструйовано лінгвосинергетичну модель еволюції англійських модифікованих прислів'їв;
  - досліджено модифіковані англійські прислів'я за опозицією *Good – Evil*;
  - здійснено пошук семантичних дистанцій алонімів для ядерних лексем *Good – Evil* і досліджено актуалізацію цих компонентів на релевантному матеріалі;
- удосконалено* дослідження структурно-семантичних змін англійських прислів'їв із використанням масиву накопиченого матеріалу з художнього та публіцистичного дискурсів;

набуло подальшого розвитку дефінітивне осмислення терміна «прислів'я» та застосування методу семантичних дистанцій.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що воно сприяє поглибленню й розширенню наукових надбань сучасної лінгвістики з релевантних питань. Результати наукової розвідки є внеском у теорію дискурсу (окреслення основних рис англійського художнього та публіцистичного дискурсів), пареміологію (розмежування прислів'їв та приказок, осмислення характеру модифікацій англійських прислів'їв у різних дискурсах), прагматистику (дослідження мовностилістичних особливостей англійських прислів'їв, їх комунікативно-прагматичного впливу), лінгвосинергетику (вивчення проблем еволюції англійських модифікованих прислів'їв).

Практичне значення одержаних результатів дасть можливість їх подальшого використання в лекційних курсах зі стилістики англійської мови (розділи «Стилістика тексту», «Мовні засоби експресивності»); спецкурсах із фольклорних текстів малого жанру; у навчально-методичній роботі (для написання навчальних посібників); у лексикографічній практиці (при укладанні фразеологічних словників і словників трансформованих прислів'їв). Результати

дослідження також можуть бути корисними для студентів, аспірантів та науковців, які займаються цією проблематикою.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження було представлено в доповідях на *десяти* всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема на *двох* всеукраїнських конференціях: «Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства» (м. Суми, 2014 р.), «Слово – Текст – Мова у дослідницьких парадигмах сучасної лінгвістики» (м. Харків, 2015 р.); *одній* україно-російській школі-конференції молодих учених «Сучасні дослідження мови та літератури» (м. Донецьк, 2014 р.); *восьми* міжнародних конференціях: «Современная лингвистика и исследование ментальности в XXI веке» (м. Суми, 2014 р.), «І Таврійські філологічні читання» (м. Херсон, 2015 р.), «Сучасні філологічні студії: теоретична та прикладна лінгвістика» (м. Київ – Буча, 2015 р.), «Перспективні напрями наукових досліджень» (м. Братислава, 2015 р.), «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2016 р.), «Пріоритети германського та романського мовознавства» (м. Луцьк, 2015 р., 2016 р.), «Вопросы сохранения самобытности и интерференции национальных языков в условиях глобализации международной жизни» (м. Лондон, 2016 р.), а також на Міжнародному науково-практичному семінарі «Актуальні проблеми романо-германської філології» (м. Луцьк, 2015 р.) і *двох* міжвишівських науково-практичних конференціях: «Синергетика у філологічних дослідженнях» (м. Запоріжжя, 2015 р., 2016 р.).

Публікації. Проблематика дисертаційного дослідження відображена в 15 публікаціях, із них 5 статей – у фахових виданнях України, 2 – зарубіжні публікації. Загальний обсяг публікацій становить 9,1 друкованого аркуша.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (547 позицій) та додатків. Загальний обсяг дисертації – 270 сторінок (200 сторінок основного тексту).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано мету й основні завдання роботи, окреслено об'єкт і предмет, визначено методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичну значущість і практичну цінність, наведено відомості про апробацію результатів дослідження та авторські публікації.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади дослідження англomовних прислів'їв**» розглянуто питання функціонування англomовних прислів'їв у різних дискурсах; систематизовано наукові погляди щодо трактування дискурсу з фокусуванням уваги на художньому та публіцистичному; охарактеризовано основні аспекти вивчення прислів'їв, зокрема англomовних; ідентифіковано ступінь їх дослідження та намічено перспективи подальшої наукової розвідки; уточнено дефініцію прислів'я на основі систематизації наукових поглядів, схарактеризовано найістотніші ознаки й базові функції прислів'їв;

верифіковано застосування лінгвосинергетичного підходу до вивчення феномена модифікації англомовних прислів'їв.

Проаналізовані дефініції свідчать, що під дискурсом розуміють складне комунікативне явище, яке має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), вміщує, як і текст, також позамовні фактори, які впливають на його утворення та сприйняття. Установлено, що англомовний художній дискурс – це не лише лінійний писемний текст, що містить мовні (вербальні номінації) та немовні ознаки (графічні вкраплення), а й комунікативна одиниця екстралінгвістичної орієнтації з широким спектром антропометричних і тезаурусних планів впливу. До найістотніших ознак англомовного публіцистичного дискурсу дослідники відносять такі: прагматичність – вплив на масову аудиторію; рефлексію розвитку суспільства – висвітлення найактуальніших аспектів життя майже без тематичних обмежень; лаконічність – стислість плану вираження при зростанні ємності плану змісту; прецедентність – тексти публіцистичного дискурсу (особливо заголовки) визначаються креативністю, мовною грою, спрощенням (демократизацією) у формах і засобах викладення матеріалу.

У наукових розвідках учених подано різнопланове дефінітивне осмислення прислів'їв, що надало змогу сформулювати власне визначення. Відтак прислів'я – це комунікативні автономні одиниці, які мають форму невеликого тематичного тексту, що не містить заголовка, є конденсацією спостереження та в яких домінує синкретична (інформативно-впливова) функція. Зазначені комунікативні одиниці характеризуються давністю походження, належністю до різних типів дискурсу, специфікою поверхневої та глибинної структур.

Проаналізовано методи дослідження лінгвістичних феноменів і встановлено, що на сучасному етапі одним із найбільш універсальних способів їх вивчення є застосування понять лінгвосинергетики. Принципова відмінність синергетичної парадигми полягає в тому, що об'єкт дослідження розглядається не як статичний, ізольований, а в постійній динаміці, в його детермінованості з іншими системами зовнішнього середовища, зі збереженням самого об'єкта шляхом самоорганізації та послаблення деструктивних зв'язків. Аналіз дослідженого матеріалу засвідчив, що прислів'я є однією з інваріантних одиниць мови, для яких відкритість, нерівноважність, змінність є перманентними характеристиками. Динамізм та гнучкість структури й семантики прислів'їв дозволяє легко пристосовуватися їм до потреб комунікативної системи. Прислів'я – це відкрита система, вилучення/додавання слів у якій призводить до появи нових трансформованих (оказіональних, модифікованих) форм. Інформативно-когнітивний аспект прислів'їв полягає в процесах їх самоорганізації та саморегуляції, що препаруються корпусом атракторів і репелерів. Рухомість і гнучкість прислів'їв об'єктивуються модифікацією їх поверхневої та глибинної структур.

У другому розділі «**Модифікації англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах**» досліджується поверхнева та глибинна структури англомовних прислів'їв; встановлюються особливості структурно-семантичних модифікацій англомовних прислів'їв; аналізується їх мовленнєва реалізація у художньому та публіцистичному дискурсах. Розглядається значна кількість англомовних прислів'їв (2 000), вилучених із художнього (1 000) та

публіцистичного (1 000) дискурсів, що дозволило верифікувати частотність їх структурних та семантичних (сміслових) модифікацій.

Базуючись на дослідженні прислів'їв як малих текстів, що являють собою поєднанням їх поверхневої (змісту) та глибинної (сміслу) структур, встановлено: поверхнева та глибинна структури у прислів'ях взаємопов'язані, існує їх лінгвокогнітивна кореляція, комунікативно-прагматичне представлення. Універсальними рисами поверхневої структури прислів'їв є типи/підтипи речень, кількість блоків, частиномовне представлення доміантних слів, парадигматичні групи (синоніми, антоніми, омоніми). Структурно-семантичні моделі прислів'їв, їх трансформації, поява нових модифікованих одиниць об'єктивуються поверхневою структурою, що корелює із глибинною структурою (підтекстовою інформацією та прагматичними настановами). Глибинна структура прислів'їв характеризується наявністю тема-рематичних зон, тобто містить два блоки – тематичний і рематичний. Перший із них (тематичний) корелює із загальною тематикою, інформацією домена, другий (рематичний) – з ілокутивною інтенцією адресанта (для впливу на читача, спрямування його в авторському режимі бачення референта). Отже, при актуальному членуванні у прислів'ях виокремлюється та частина (тема), що служить відправною точкою, основою для передачі ядра висловлювання (рема).

Прислів'я характеризуються ущільненістю; лаконічність їх форми для організації мовленнєвого акту очевидна: вони краще запам'ятовуються й відтворюються в живому художньому мовленні. Характерні приклади прислів'їв: *Time is money; Poor man pays for all; Unkindness destroys love; Use pastime so as not to lose time; Knowledge is power; Least said, soonest mended; Kissing goes by favour; Poverty is not a crime; Practice makes perfect; Pride comes before a fall.*

Стверджувальні або заперечні комунікативні типи висловлювань репрезентуються в прислів'ях трьома синтаксично-структурними підтипами: розповідним (1), спонукальним (2) і питальним (3), пор.: 1) *Appearances are deceitful; Ask no questions, and you'll be told no lies;* 2) *Don't count your chickens before they are hatched; Don't cross the bridges before you come to them;* 3) *What can you get of the cat but her skin?; What is a workman without his tools?; Can the leopard change his spots?* Доміантними є розповідні прислів'я, менш чисельною є група спонукальних, найменш вживані – питальні прислів'я.

Тематика прислів'їв охоплює проблематику доквілля, висвітлює негативні та позитивні явища. Вони викривають негативні риси людини, відкривають шлях до позитивного, відображають усю багатогранність життя. У дотичній формі порушуються настанови добра, з одного боку, та запобігання злу, з іншого. У прислів'ях виділено низку негативних оцінних компонентів, як-от: лицемірство, хитрість, підлість: *An angel on top but a devil underneath; Cunning is the fool's substitute for wisdom; Fair face may hide a foul heart;* гордість, порожній гонор, честолюбство: *Contempt will cause spite to drink of the own poison; Pride goes before a fall;* неправда, обман: *Believe every man a liar until he proves himself true; It is better to be cheated than not to trust.*

У ряді прислів'їв відображено позитивні риси характеру людини такі як: доброта: *A good thing will live and a bad one will die; A good heart cannot lie;* любов: *Against love and fortune there is no defense; Love can neither be bought nor sold, its only price is love;* мужність, сміливість, ризик: *Best defence is attack; Fair heart never won fair lady;* наполегливість, терпіння, цілеспрямованість: *Constant dropping wears away a stone; Diligence is the mother of good luck; Everything comes to him who knows how to wait;* економія, заощадливість: *Penny saved is penny gained; Cut your coat*

according to your cloth; A dollar saved is a dollar earned. Підтекстом є резюме, що виводиться із поданого тексту прислів'я адресантом самостійно.

Прислів'я – це складна відкрита структурно-семантична система, яка позначена наявністю синкретичного тема-рематичного членування, соціально-морального впливу на адресата. При актуальному членуванні в прислів'ях виокремлюється тема (Т), що є відправною точкою, основою для передачі ядра висловлювання – реми (Р). Вони спрацьовують у таких патернах: Т + Р (1), (Т) + Р (2), Т + (Р) (3), де перший випадок Т + Р – ущільнення експліцитного представлення теми та реми; другий випадок (Т) + Р – імпліцитне представлення теми та експліцитне представлення реми; третій варіант Т + (Р) – експліцитне вираження теми та імпліцитне вираження реми. Наведемо характерні приклади ущільненого представлення теми та реми в прислів'ях різних категорій: Т + Р (1) – категорія *Неправда, обман*: *One lie makes many; The bigger the lie, the more it is believed; It is better to be cheated than not to trust; A lie stands on one leg, truth on two.* Тема проілюстрованих сентенцій стосується обману, а рема полягає в повчанні адресата, нагадуванні йому про причиново-наслідкові зв'язки (дія → наслідок). Прикладами імпліцитного зображення теми та експліцитного зображення реми – (Т) + Р (2) – можуть слугувати такі сентенції із категорії *Поради, застереження*: *Measure twice and cut once; Don't throw out your dirty water before you get in fresh.* Рема цих висловлювань виражена експліцитно, вона має на меті передбачити людську необачність, нагадати, що поспіхом можна заподіяти шкоду. Наведемо приклади, що віддзеркалюють експліцитне вираження теми й імпліцитне вираження реми Т + (Р) (3). Розглянемо тематичну категорію *Життя*: *Rome was not built in a day; Life is made up of a little things; Life is not all beer and skittles; We are born crying, live complaining, and die disappointed.* Наведені приклади для всіх трьох випадків вираження тема-рематичного блоку засвідчують, що прислів'я експлікуються коментуванням, складаються з тематичного блоку та рематично-дидактичної настанови.

Прислів'я як маркери інформативності містять у собі настанову, відображаючи соціальне бачення подій, спонукаючи, переконуючи та застерігаючи нащадків від негативних результатів. Настановча функція простежується в наведених нижче прикладах: *Measures twice, but cut once; Between two stools ones goes to the ground; Speak when you are spoken to; Come when you are called.* Домінувальною є синкретична (інформативно-впливова) функція, що позначається експліцитно та імпліцитно, при цьому облігаторною є наявність регулятивної, дидактичної функції. Прислів'я як яскраві та виразні мовні засоби виконують також гумористичну функцію. Це можна верифікувати такими прикладами: *No news is impossible; Love all, trust me; An idle mind is the best way to relax; Where there's smoke there's pollution; You can't teach an old dog new math; Love me, love my dog (and its smell); Love me and love my alma mater; Love me and love my friends in need; Don't love my sunny-weather friends.*

Характеризуються прислів'я наявністю різноманітних художніх засобів (фонетичних, синтаксичних, лексичних), а також простих і складних поетичних тропів. У межах нашого дослідження фокусується увага на таких домінувальних художніх засобах англomовних прислів'їв: антитеза (1), риторичні питання (2),

риторичні оклики (3), звертання (4), паралелізм (5), повтор (6). У результаті аналізу відібраного нами емпіричного матеріалу виявлено такі приклади вживання в прислів'ях вищезазначених художніх засобів: 1) *Fire and water are good servants, but bad masters*, 2) *What can you get of the cat but her skin?*, 3) *Think before you act!*, 4) *You shouldn't look a gift horse in the mouth*, 5) *Forewarned, forearmed*, 6) *Nothing seek, nothing find*. У результаті аналізу фактичного матеріалу можна стверджувати, що стилістичні засоби, вжиті в прислів'ях, використовуються для того, щоб урізноманітнити форми побудови речень, досягнути більшої виразності, виділити пріоритетну думку.

Для підсилення виразності й емоційності мови, для більш точного втілення змісту й висловлення узагальненого значення в англomовних прислів'ях вживаються поетичні тропи (метафори, порівняння, епітети). Розглянемо характерні приклади вживання метафор в англomовних прислів'ях: *The tongue of idle person is never idle; It is an ill wind that blows nobody good; It is a silly fish, that is caught twice with the same bait*. Прислів'я відображають різноманітність подій та явищ, тому вживання метафори в їх структурі доцільне й необхідне.

Порівняння надає вислову наочності, особливої виразності та асоціативності. Введення в текст порівнянь дає можливість авторові створити в читача більш чітке уявлення про події, що описуються. Наприклад: *A fool may ask more questions in an hour than a wise man can answer in seven hours; Fortune is easily found, but hard to be kept; It is safer to hear and take counsel than to give it; Laws are like cobwebs which may catch small flies, but let wasps and hornets break through*. Порівняння в структурі англomовних прислів'їв сприяє семантичній реконструкції, робить їх барвистими та соковитими, виявляє ставлення мовця до висловленого.

Уживання епітетів у структурі англomовних прислів'їв спрямоване на досягнення прагматичної мети, що акумулює в собі настанову, пораду, підказку та ін. Наприклад: *Drunken days have all their tomorrow; Empty hand is no lure for a hawk; Even reckoning makes long friends; Every cloud has a silver lining*. У процесі проведеного дослідження було з'ясовано, що стилістичні засоби та поетичні тропи за своєю природою різноманітні та численні, вони здебільшого базуються на принципах, на яких побудований увесь механізм мови: зіставленні явищ та виявленні їх подібності (еквівалентності) або відмінності (контрасту) між ними.

Важливими мовними чинниками прислів'їв, що можуть застосовуватися для реалізації прагматичних завдань та комунікативних стратегій, є внутрішня форма прислів'їв, зміна або доповнення їх компонентів. Тексти малого жанру (у нашому випадку – прислів'я) – гнучкі, здатні до трансформації, репродукції, семантичних зсувів і текстової деривації. Змінюваність, динамізм, еволюція текстів об'єктивуються наявністю вторинних комунікативних одиниць, появою нових епідигматичних конструювань. У нашій роботі типи трансформацій прислів'їв було зведено в одну структурно-семантичну групу за механізмом розширення та компресії складу вихідних форм (див. рис. 1).

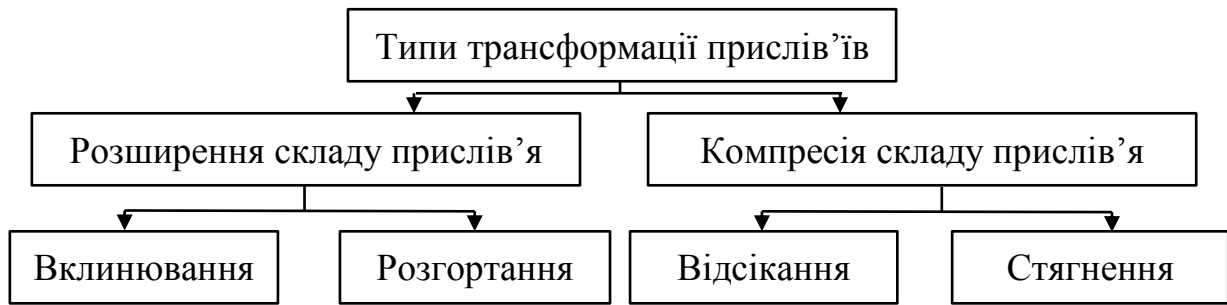

Рисунок 1 – Узагальнена схема типів трансформації прислів'їв

Наведемо характерні приклади трансформації розширення складу англomовних прислів'їв, узятих із художнього (1) та публіцистичного (2) дискурсів: 1) Традиційна форма прислів'я *Delays are dangerous* отримала нове представлення за рахунок додавання лексичної одиниці *Delays are dangerous and costly!*, що інтенсифікувало вираз, додало йому стверджувального та більш емоційного характеру (трансформація розгортанням); 2) *Actions speak louder than words* → *Actions speak louder than manager's words*. Цей приклад ілюструє модифікацію на розширення складу прислів'я вклинюванням, детермінується появою лексичної одиниці *manager* із конкретизацією ситуації.

На відміну від прикладів із вклинюванням, у випадках трансформацій із розгортанням базова структура одиниці розширюється загалом, а не завдяки модифікації одного чи двох компонентів: елемент, що додається, часто має структуру фрази, а не лексеми. Окрім того, він семантично співвідноситься зі значенням фразеологічної одиниці, а не зі значенням одного з компонентів. Приклади, залучені із художнього (1) та публіцистичного (2) дискурсів: 1) Канонізоване прислів'я *Chain is as strong as is the weakest link*, використане в контексті художнього твору, набуло подальшого розвитку: *The chain is only as strong as its weakest link, and the weakest link in any organization can vary*. У цьому випадку розгортання традиційного виразу відзначається інтенцією автора влучно висловити свою ідею, що полягає в наступному: міцність ланцюга визначається міцністю його слабшої ланки, а найслабша ланка в структурі може відрізнитися; 2) *Country life is not always a bed of roses; it can be a mix of poverty and ill health*. Початково спостерігається вставка лексичної одиниці *country* на ініційній позиції, що відразу уточнює семантичну структуру виразу, а вже потім прислів'я набуває свого розгортання додаванням смислової конструкції *it can be a mix of poverty and ill health*.

Аналізуючи емпіричний матеріал, ми виокремили також прислів'я з протилежним напрямком модифікації – трансформацією, що детермінується скороченням (компресією) складу прислів'я. Цю групу, в свою чергу, можна поділити на дві підгрупи: відсікання частини прислів'я чи стягнення прислів'я у структуру, що функціонує в реченні як складне слово. Відсікання є характерною для прислів'їв трансформацією, за якої відбувається зменшення лексичного складу прислів'я та, зазвичай, відкидається значна його лінійна частина так, що залишаються лише компоненти, які найбільш концентровано реалізують концепт, виражений канонізованим прислів'ям. Тобто поза межами прийому відсікання залишається частина прислів'я, яка саме й втілює фразеологічний образ.

Прикладом такого різновиду трансформації може бути загальновідоме прислів'я *When in Rome, do as the Romans*, яке набуло нового представлення, виступаючи заголовком до статті *When in Rome...* Відповідно до наведеного фрагмента можемо спостерігати відсікання другого блоку прислів'я. Незважаючи на застосування цієї трансформації, вихідна форма проverbsialної конструкції є широковідомою освіченим людям та легко впізнаваною.

Ще одним прикладом слугує заголовок *A crab apple a day...* У цьому випадку також спостерігається відсікання кінцевої частини та конкретизація (*crab apple*) прислів'я, що можна пояснити прагненням автора урізноманітнити заголовок, зробити його цікавим, незвичним. Також можна припустити, що такого роду модифікація (відсікання частини прислів'я) є інструментарієм для контролювання обізнаності читачів, їх спроможності відтворювати в уяві початковий варіант.

Стягнення прислів'я є різновидом трансформації, за якої відбувається з'єднання словосполучення в цілісний комплекс, що набуває ознак складного слова. Релевантні приклади з художнього дискурсу: *Better the foot slip than the tongue* → *It is better to have a **foot-slip** than a **tongue-slip** in talking*. Проілюстрований приклад демонструє об'єднання лексичних одиниць *foot*, *tongue* та *slip* у спільне словосполучення. У публіцистичному дискурсі зазнала модифікації традиційна форма прислів'я *A Jack of all trades is master of none*, що відбулася в результаті стягнення її окремих компонентів та додавання нових. Оновлене прислів'я має такий вигляд: *If you're a **jack-of-all-trades**, you'll always be a master of none. You'll become a dilettante, a dabbler, a superficial person – and you'll never have a decent career*. У відтвореному фрагменті інтенсифікується ідея: хто за все береться, тому нічого не вдається. І навіть після вживання прислів'я автор статті продовжує доносити читачам цю ідею, подаючи характерні ознаки людини (дилетант, аматор, несерйозна, поверхова особа), яка за все береться і нічого не доводить до завершення.

Аналіз емпіричного матеріалу, засвідчив, що в плані структурних змін модифікованих прислів'їв найбільш характерними були випадки їх трансформації на розширення розгортанням (75 %) та вклинюванням (17 %), рідше траплялися випадки компресії із відсіканням чи стягненням (8 %). Унаочнення структурних змін розширення/скорочення подано на коловій діаграмі (див. рис. 2).

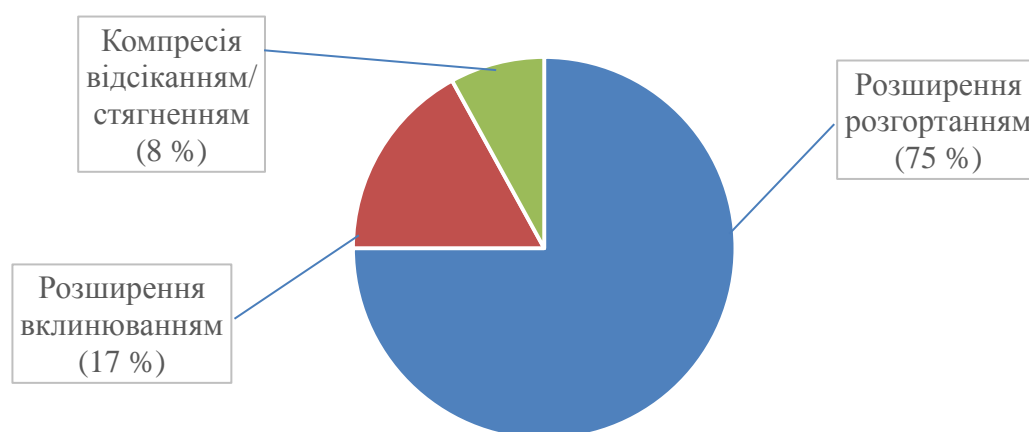

Рисунок 2 – Частотність структурних змін у модифікованих прислів'ях

Окрім вищенаведених структурних трансформацій, розглянуто також семантичні (сміслові) модифікації англійських прислів'їв. У таблиці 1 наведено найбільш характерні семантичні зміни, що мають місце у процесі їх модифікації.

Таблиця 1 – Семантичні (сміслові) зміни модифікацій прислів'їв та їх частотність

№ пор.	Семантичний тип модифікацій	Відсоток
1	Уточнення хронотопу	3,7
2	Апеляція до власної назви	23,5
3	Уведення заперечення/протиставлення для підсилення рематичного блоку прислів'я	9,9
4	Заміна афірмативних конструкцій на питальні з уведенням однойменних запитальних слів	6,2
5	Конкретизація референтів	6,2
6	Генералізація денотатів та сигніфікатів	4,9
7	Контамінація блоків теми та реми	1,2
8	Додавання смислової групи або окремих лексичних одиниць	19,8
9	Уживання розділових знаків для конкретизації семантики	14,8
10	Емпатія ідей прислів'їв	2,5
11	Модернізація метазнаків прислів'їв	2,5
12	Зміна граматичної форми	4,9

Наведемо приклади найбільш уживаних семантичних змін у прислів'ях: 1) прислів'я, позначене розширенням структурної форми шляхом уведення власної назви та протиставлення (для підсилення рематичного блоку): *Every life has its share of trouble. Like Miss Angel says, every dog has his day but every cat has his afternoon. Miss Angel is my next-door neighbor and the neighborhood philosopher.* На нашу думку, ще до залучення прислів'я в структуру виразу *Like Miss Angel says, every dog has his day but every cat has his afternoon* доречним було попереднє речення (*Every life has its share of trouble*). Воно виступило інтродуктивною частиною і в подальшому доповнений варіант канонізованого прислів'я був урізноманітнений за рахунок вставки як на ініційній (*Like Miss Angel says*), так і на фінальній (*but every cat has his afternoon*) позиціях речення; 2) вихідне прислів'я *Tastes differ* зазнало модифікації: *But why do musical tastes differ so, and why do we feel the need to criticise those with tastes that don't match our own?* Це стало можливим унаслідок додавання смислової групи, а також заміни афірмативної конструкції на питальну; 3) *All good things must come to an end – even Telegraph's expenses scoop.* У наведеному прикладі трансформація прислів'я *All good must come to an end* детермінована додаванням уточнювальної конструкції, вживанням розділових знаків (*– even Telegraph's expenses scoop*), що конкретизують значення прислів'я.

Отже, структурно-семантичні модифікації прислів'їв відбуваються за умови наявності матеріалу – мовних вихідних одиниць, безпосереднє наповнення яких служить інтродукцією, підґрунтям для епідигматичних зсувів та характеру вищезгаданих інновацій текстів. За умови зміни семантичної структури, створення нових варіантів прислів'їв змінюється їх прагматична характеристика.

У третьому розділі «Еволюційні етапи модифікації прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах» з метою обґрунтування задіяного інструментарію лінгвосинергетики як науки про саморозвиток складних нерівноважних систем, до яких відносимо й прислів'я, побудовано лінгвосинергетичну модель еволюції та самоорганізації модифікованих англомовних прислів'їв, верифіковано динаміку їх поверхневої та глибинної структур, продемонстровано тема-рематичну членованість прислів'їв. Окремим фрагментом у роботі стало дослідження прислів'їв за базовою опозицією *Good – Evil*, ідентифікація семантичних дистанцій цих лексичних одиниць та їх алонімів, здійснення комплексного аналізу позитивної та негативної оцінки на матеріалі досліджених релевантних прикладів.

Прислів'я мають свою форму та наповнення, що відповідають атракторам тексту. Останні вербалізовані в базових ознаках прислів'їв, їх критеріях: художній представленості (образності, експресивності), влучності, чіткості, загальній значущості, інформативній щільності та ін. Головне завдання атракторів – створювати для прислів'їв зони притягання до нового рівноважного стану, акумулювати, відбирати необхідну інформацію. Реалізація цілей системи керується змістом атракторів. У зонах репелерів відстежуються зміни в прислів'ях (перш за все – структурно-семантичні), їх контролюють характерні ознаки (малий обсяг, уживання в розмовно-побутовій лексиці, стислість, лаконічність та ін.). Для досягнення нової цілі, нової рівноваги, до якої спрямовує систему атрактор, ця система, включаючи її інтелектуальний елемент – автора прислів'я, змушена використовувати єдиний можливий свій параметр (або групу параметрів), який відносно рухливий, здатний до змін та мало залежить від вимог репелера, не суперечить цілям системи, тобто узгоджений із атрактором – це параметр порядку системи, що самоорганізується.

Відхилення, розгалуження в процесі розвитку прислів'я, перехід від початкової форми до трансформованої накопичуються в точках біфуркації, де й відбувається вибір одного з можливих подальших шляхів його розвитку. Основними параметрами порядку у прислів'ях є такі дві групи: структурні зміни (трансформації розгортанням) та семантичні (сміслові) девіації. Параметри порядку характеризуються кількісними та якісними показниками; під їх впливом відбувається перехід до нової рівноваги системи, в нашому випадку – до появи модифікованих прислів'їв. Осмислення дії атракторів та репелерів уможливорює розпізнавання самодобудови та самоконтролю складних прислів'їв як складних синергетичних систем. Їх протистояння – основний двигун самоорганізації цієї відкритої динамічної системи.

Окремим фрагментом нашої роботи став аналіз корпусу прикладів щодо виявлення параметрів порядку системи, що самоорганізується, – модифікованих англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах. Опрацьований корпус ілюстративного матеріалу засвідчив наявність двох переважальних груп змін та взаємопов'язаних із ними параметрів системи – структурні та семантичні зміни. У плані структурних змін найбільш рухливою виявилася зміна на розширення прислів'я розгортанням. Семантичні ж зміни характеризують наповнення модифікованих прислів'їв новим смислом із упровадженням сучасних термінологічних реалій. Найбільш рухливою семантичною зміною у прислів'ях, розглянутих у корпусі експериментального матеріалу, стала апеляція до власної назви, що має місце в розмовно-побутовій лексиці. Отже, саме цю зміну можна вважати параметром порядку цієї групи змін. Приклад трансформації англомовного прислів'я: *Good men are hard to find* → *Good*

friends are hard to find – and even harder to keep. У його модифікованому варіанті спостерігаємо заміну лексичних одиниць *men* → *friends*, що у цьому випадку є конкретизуючим елементом. Також автор застосовує такий тип трансформації, як розгортання, вводячи уточнювальну фразу *and even harder to keep*, що ще більше підсилює смисл похідного варіанта, акцентуючи увагу на ідеї прислів'я. У наведеному прикладі фігурує трансформація прислів'я розгортанням із додаванням лексичних одиниць (груп одиниць). Ще один приклад: *Love is blind* → ***Rihanna on Chris Brown: Love is blind***. У ньому відбувається розширення складу прислів'я розгортанням. З-поміж семантичних (сміслових) змін виокремлюємо такі: вживання розділових знаків, що конкретизують смисл висловлювання, апеляція до власної назви (*Rihanna, Chris Brown*), модернізація метазнаків прислів'я. Отже, всі вищерозглянуті приклади, а також експериментальний матеріал, досліджений у другому розділі, свідчать про те, що параметр на розширення прислів'я з додаванням лексичних одиниць/їх груп є досить рухливим та досить уживаним, що дає підстави вважати його параметром порядку в трансформаціях англомовних прислів'їв.

Аналіз експериментального матеріалу засвідчив, що канонізовані англомовні прислів'я у публіцистичному та художньому дискурсах досить часто мають декілька шляхів (варіантів модифікацій) свого подальшого розгалуженого розвитку. Розглянемо варіанти розвитку прислів'я *Where there's a will, there's a way*:

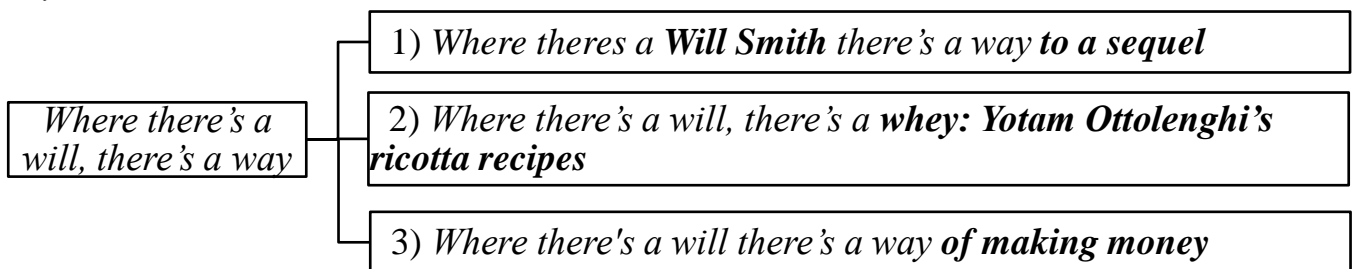

Рисунок 3 – Схема трансформації канонізованого прислів'я

Перший варіант модифікації демонструє розширення ситуативного блоку додаванням окремих лексичних одиниць, апеляцією до власної назви. Відзначимо, що прислів'я виступає заголовком до статті, й саме авторське прагнення урізноманітнити назву, зробити її яскравою, влучною, неординарною та цікавою стало результатом запропонованої трансформації. У вихідній формі прислів'я іменник *will* змінився на власну назву – ім'я всесвітньо відомого актора Вілла Сміта (*Will Smith*). У другому варіанті оновленого прислів'я спостерігаємо наступну модифікацію: розширення його складу розгортанням традиційного виразу загалом, а не окремих її компонентів. У плані семантичних змін слід відзначити вживання розділових знаків для конкретизації семантики, введення власної назви, конкретизація референтів. Третій варіант зміни канонізованого прислів'я об'єктивується розвитком ситуації, включенням уточнювальної конструкції: коли є бажання, саме час заробляти гроші. Наведений приклад свідчить про розгалуження прислів'я з однієї точки (точки біфуркації) та перетворення його на три різні за змістом та смислом модифіковані прислів'я. Як бачимо, структурні зміни в усіх наведених прикладах відбуваються розширенням із додаванням тих чи інших лексичних одиниць/груп одиниць та різноманітних семантичних змін, необхідних

для реалізації нових цілей у прислів'ях. Отже, системний аналіз трансформацій в англійських прислів'ях, виокремлення основних факторів їх розвитку уможливив конструювання моделі їх еволюції, графічна інтерпретація якої наведена на рис. 4. Репрезентована модель ілюструє перехід канонізованих прислів'їв у процесі їх еволюції до нового модифікованого стану.

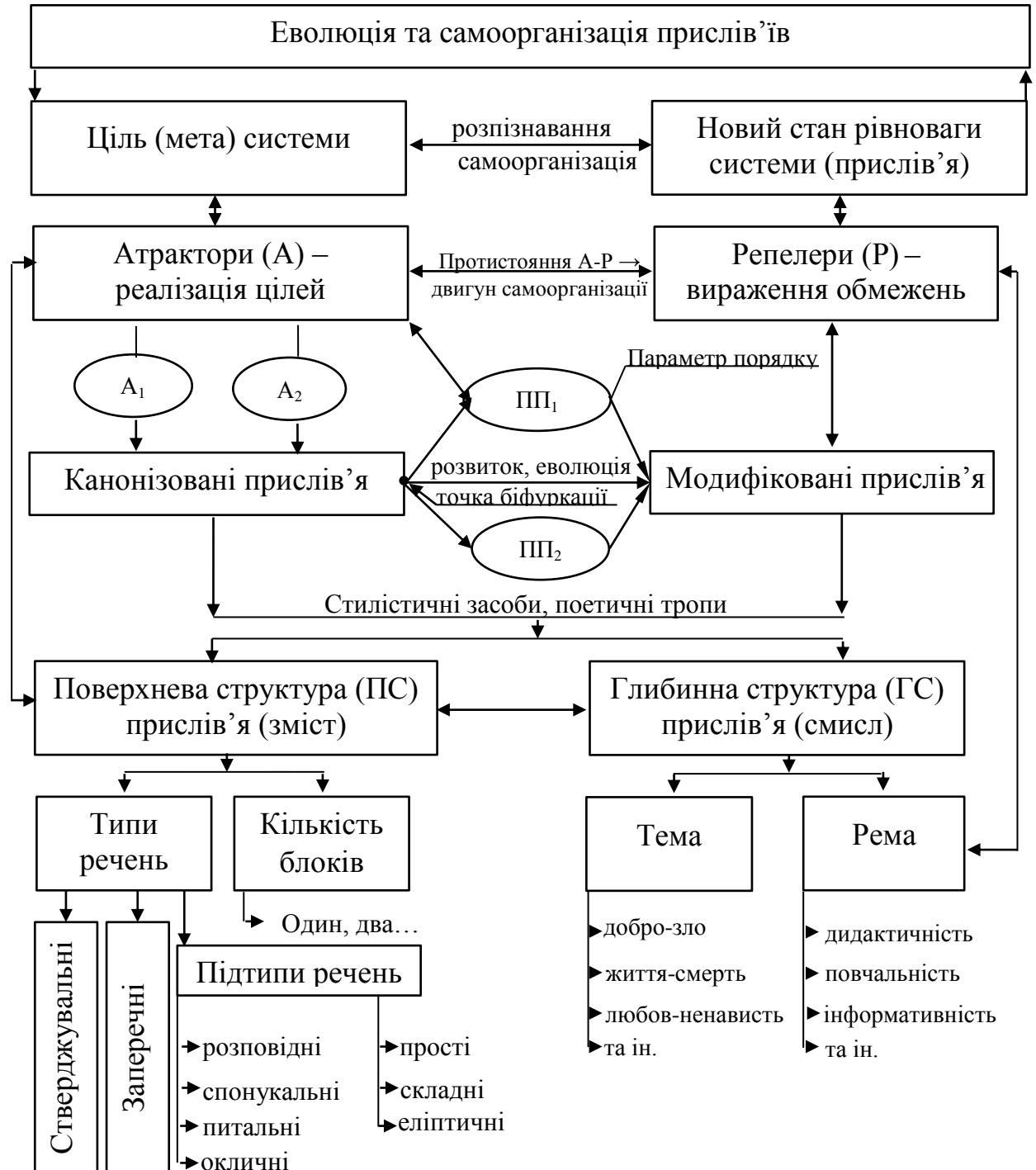

Рисунок 4 – Лінгвосинергетична модель еволюції англійських прислів'їв

Атрактор спрямовує прислів'я до нової цілі, використовуючи параметр (чи групу параметрів) розвитку. Він є відносно рухливий, доступний до змін, мало залежить від вимог репелера і не суперечить цілям системи. Також він узгоджується з атрактором – це параметр порядку (ПП) системи, що самоорганізується. Наочно

представлена на схемі поверхнева структура (зміст) та глибинна структура (тематичні зони) прислів'їв. Їх детальний аналіз був поданий у вищевикладеному матеріалі.

Базуючись на репрезентованій моделі (рис. 4) та детальному аналізу досліджуваного корпусу прислів'їв, одержано такі результати: з точки зору типів речень як у художніх, так і в публіцистичних дискурсах досить часто трапляються модифіковані прислів'я, оформлені як прості речення (60 %), рідше – складні (38 %), зовсім рідко – еліптичні (2 %). За кількістю блоків модифіковані прислів'я мають, як правило, два блоки, хоча в публіцистичному дискурсі трапляються й одноблокові прислів'я. Наприклад: *Honesty is the best policy* → ***Is honesty the best policy?***; *Where there's a will, there's a way* → ***Where there's a Will Smith there's a way to a sequel***; *Paddle your own canoe* → ***Paddle your canoe of Love***.

За результатами наших досліджень домінантними темами англомовних прислів'їв у художніх текстах є такі категорії, як совість, доброта, впевненість, щирість, розум, терпіння та ін. Наприклад: *A good deed is never lost* → ***For a kind deed is never lost, but brings good luck to the doer for evermore***. У публіцистичних текстах більш уживаною темою прислів'їв є такі ендозони: економіка, політика, спорт, творчість та інші. Наприклад: *Never is a long time* → ***A week is a long time in politics – and this one may take a long time to fix***; *Make hay while the sun shines* → ***Time to make hay while sun shines on the markets***.

Наведена лінгвосинергетична модель еволюції англомовних прислів'їв детермінується наявністю валоративних ситуацій у художній (1) та публіцистичній (2) літературі, що позначені прагматичністю, інформативним впливом на читача, концентрацією його уваги, створенням індивідуально-авторського стилю, наданням тексту експресивності, емоційності, виразності, влучності, образності та колоритності. Наприклад: 1) *The moon is not seen where the sun shines* → ***New moon is not seen clearly but can be calculated***; *Familiarity breeds contempt* → ***What breeds contempt? Familiarity!*** Ці конструкції об'єктивуються розширенням структури прислів'я, доповненням її смислової групи чи окремих лексичних одиниць, зміною граматичної форми, введенням заперечення/протиставлення, заміною афірмативних речень на питальні/окличні; 2) *After a storm comes a calm* → ***Autumn fashion forecast: after the catwalk storms comes the calm***; ***Lucky at cards, unlucky in love*** → ***I am unlucky at cards, unlucky at love, but lucky at writing***. Індикатором модифікацій наведених стійких одиниць є такі фактори: модернізація метазнаків прислів'я, розширення структурної форми, введення протиставлення, уточнення хронологу, конкретизація ситуації, вживання розділових знаків для конкретизації семантики.

Полярні ідеї, образи, явища, на зразок *життя – смерть, любов – ненависть, дружба – ворожнеча, добро – зло* є базовими одиницями прислів'їв. У нашій роботі особлива увага приділена дослідженню опозиції ***Good – Evil*** з метою висвітлення моралізаторського характеру англомовних прислів'їв. Проведений лінгвістичний експеримент передбачав низку поетапних дій для встановлення семантичних показників опозиції ***Good – Evil***: перший етап – робота зі словниками з метою відбору алонімів базових слів (***Good – Evil***) та семантичних множників відібраних алонімів; на другому етапі формувалися таблиці семантичних сходжень

та розходжень алонімів (окремо для кожної ядерної лексеми). За результатами обчислення семантичної дистанції алонімів ядерних лексем *Good* та *Evil*, встановлювалися домінантні та периферійні семантичні множники, досліджувалася їх актуалізація на базі аналізу щодо вживання відібраних алонімів у наших прикладах. За отриманими результатами було сформовано схему їх функціонування в межах загального накопиченого ілюстративного матеріалу. Аналіз кластерів номінацій, що семантизують позитивну та негативну оцінки в англійських прислів'ях, верифікував істотне превалювання позитивної оцінки з показником, що становить 86 % усього корпусу опрацьованих прикладів.

ВИСНОВКИ

Пропоноване дисертаційне дослідження виконане в руслі магістральних напрямків лінгвістики, для якої інгерентними є явища антропоцентризму, міждисциплінарності та функціоналізму, що належать до засад когнітивно-дискурсивної парадигми.

Основою дослідження структурно-семантичних модифікацій англійських прислів'їв у нашій роботі слугував лінгвосинергетичний підхід до вивчення еволюції прислів'їв. Унаслідок залучення міждисциплінарних підходів до вивчення складних відкритих динамічних систем, до яких відносимо й прислів'я, у роботі здійснено їх розгляд із застосуванням понятійно-категоріального апарату лінгвосинергетики.

У результаті комплексного аналізу англійських прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах ми вирішили ряд завдань:

- дослідили та виокремили найхарактерніші типи трансформацій англійських прислів'їв;
- ідентифікували спільні та відмінні риси, інгерентні кожному з досліджуваних дискурсів (художньому та публіцистичному);
- визначили основні чинники еволюції англійських прислів'їв та утворення оказіональних одиниць;
- побудували лінгвосинергетичну модель еволюції англійських прислів'їв шляхом екстраполяції ідей та базових понять лінгвосинергетики, таких як система, структура, ієрархія, самоорганізація, самоконтроль, самобудова, аттрактор, репелер та ін.;
- дослідили модифіковані англійські прислів'я за опозицією *Good – Evil*, проаналізувавши актуалізацію їх лексем на матеріалі корпусу релевантних прикладів;
- побудували семантичні поля для номінацій *Good – Evil* та їх алонімів, вилучених із різних словників, визначили домінантні та периферійні категорії кожної лексеми, обчислили їх семантичні дистанції та проаналізували їх вживання в модифікованих англійських прислів'ях у художньому та публіцистичному дискурсах.

Узагальнюючи дослідження англійських модифікованих прислів'їв, можна констатувати, що вони є відкритою паремійною системою англійської мови, яка має здатність до модифікацій у різних типах текстів. Виявлено низку факторів, що

стимулюють активізацію оказіональних змін: вплив на читача; атрактування його уваги; підвищення експресивності, емоційності, комічності, інформативності повідомлення; створення індивідуально-авторського стилю.

Результати аналізу можуть стати базою для подальших фундаментальних досліджень релевантних питань відповідно до обраного нами об'єкта дослідження. До перспектив подальшого наукового пошуку в аспекті модифікацій англomовних прислів'їв доцільно віднести такі питання:

- висвітлення специфіки англomовних традиційних та модифікованих прислів'їв як інтертекстуальних включень у художньому та публіцистичному дискурсах;
- аналіз опозиції *Good – Evil* у лінгвосинергетичному аспекті;
- дослідження англomовних модифікованих прислів'їв за іншими базовими опозиціями типу *Life – Death, Love – Hate, Friendship – Hostility* в різних дискурсах із застосуванням лінгвосинергетичного підходу.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВИСВІТЛЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Боровик Е. Л. Прагматико-семантический модус фольклорных пословиц / Е. Л. Боровик // Новые парадигмы и новые решения в современной лингвистике / гл. ред. М. В. Пименова. – Кемерово, 2013. – Вып. 3. – С. 22–24. – ISSN 2307-8464.

2. Ovsianko O. L. The status of proverbs in the paradigm of small genre texts / O. L. Ovsianko // Topical Issues of Romance and Germanic Philology and Applied Linguistics : Scientific Journal. – Chernivtsi : Publishing House «RODOVID», 2014. – Issue № 3. – P. 47–53.

3. Боровик О. Л. Сага про малий жанр фольклору (на матеріалі англomовних прислів'їв) / О. Л. Боровик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – Одеса, 2014. – Вип. 8, Т. 1. – С. 59–61.

4. Овсянко О. Л. Глобальна структура англійських прислів'їв: типологічні аспекти / О. Л. Овсянко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки». – Луцьк, 2015. – № 3 (304). – С. 93–98.

5. Овсянко О. Л. Модифікації англomовних прислів'їв на просторах публіцистичного дискурсу / О. Л. Овсянко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки». – Луцьк, 2016. – № 6 (331). – С. 57–63.

6. Кобякова И. К. Синергетический аспект исследования модифицированных англоязычных пословиц / И. К. Кобякова, Е. Л. Овсянко // Issues of Preservation of Originality and Interference of National Languages in Conditions of Globalized International Life. – London : IASHE, 2016. – P. 14–16. – ISBN 978-1-909137-99-8.

7. Овсянко О. Л. Еволюційні етапи англomовних прислів'їв: тенденції модифікацій / О. Л. Овсянко // Філологічні трактати. – Суми, 2016. – Т. 8, № 2. – С. 124–132.

8. Боровик О. Л. Статус народних прислів'їв / О. Л. Боровик // Матеріали українсько-російської школи-конференції молодих учених «Сучасні мови та

літератури» (26–29 березня 2014 року) / ред. колегія В. Д. Каліущенко, Ш. Р. Басиров, О. В. Материнська та ін. – Донецьк : ДонНУ, 2014. – С. 46–48.

9. Боровик О. Л. Статус гумору у прислів'ях: англomовний та російськомовний дискурси / О. Л. Боровик // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21–22 квітня 2014 р. / відп. за вип. О. М. Сушкова. – Суми : СумДУ, 2014. – С. 102–104.

10. Боровик О. Л. Структурно-семантичні характеристики прислів'їв в англomовному та україномовному дискурсах / О. Л. Боровик // Матеріали 13-ї Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (26 квітня – 5 травня 2013 р., м. Одеса, Україна). – Одеса, 2013. – С. 210–211.

11. Овсянко О. Л. Структурно-семантичні модифікації англійських прислів'їв / О. Л. Овсянко // I Таврійські філологічні читання : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 27–28 лютого 2015 р.). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 109–110.

12. Овсянко О. Л. Статус англійських прислів'їв: комунікативно-прагматичний аспект / О. Л. Овсянко // Сучасні філологічні студії: теоретична та прикладна лінгвістика : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ – Буча, березень, 2015). – Київ : Міленіум, 2015. – С. 65–68.

13. Овсянко О. Л. Модифікації англійських прислів'їв на матеріалі публіцистичного дискурсу / О. Л. Овсянко // Актуальні проблеми романо-германської філології : матеріали IV Міжнародного науково-практичного семінару / укл.: О. М. Бєлих, О. М. Галапчук-Тарнавська, Г. М. Цимбалюк. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – С. 34–36.

14. Овсянко О. Л. Синергетичний аспект дослідження англomовних прислів'їв / О. Л. Овсянко // Перспективні напрями наукових досліджень : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Братислава, Словаччина, 17–22 жовтня) : в 2 т. – Київ : Вид-во «Центр навчальної літератури», 2015. – Т. 2. – С. 75–76. – ISBN 978-611-01-0759-4.

15. Овсянко О. Л. Структурно-семантичні характеристики модифікацій англomовних прислів'їв на матеріалі публіцистичного дискурсу / О. Л. Овсянко, В. О. Ковтун, Л. О. Таран // Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (17–18 травня 2016 року) : у 3 т. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. – Т. 3. – С. 399–401.

АНОТАЦІЯ

Овсянко О. Л. Структурно-семантичні модифікації англomовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2017.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню структурно-семантичних модифікацій англомовних прислів'їв у художньому та публіцистичному дискурсах із застосуванням понятійно-категоріального апарату лінгвосинергетики. Сфокусовано увагу на модифікації досліджуваних прислів'їв, їх структурних змінах та семантичних девіаціях. Сконструйована лінгвосинергетична модель еволюції англомовних прислів'їв верифікувала ідею того, що вони тяжіють до динамічних процесів, дієвими чинниками їх еволюції є зміст аттракторів і репелерів. Досліджено модифіковані англомовні прислів'я за опозицією *Good – Evil*; здійснено пошук семантичних дистанцій для зазначених лексем та висвітлено специфіку актуалізації цих компонентів на матеріалі корпусу релевантних прикладів.

Ключові слова: англомовні прислів'я, художній дискурс, публіцистичний дискурс, еволюція, модифікація, лінгвосинергетика, аттрактор, репелер.

АННОТАЦІЯ

Овсянко Е. Л. Структурно-семантические модификации англоязычных пословиц в художественном и публицистическом дискурсах. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Запорожский национальный университет. – Запорожье, 2017.

Диссертация посвящена комплексному исследованию структурно-семантических модификаций англоязычных пословиц в художественном и публицистическом дискурсах с использованием понятійно-категоріального апарата лінгвосинергетики. Сфокусировано внимание на модификации исследуемых пословиц, их структурных и семантических девіаціях. Сконструированная лінгвосинергетическая модель эволюции англоязычных пословиц верифицировала идею того, что им свойственны динамические процессы, факторами их эволюции является содержание аттракторов и репеллеров. Исследованы модифицированные англоязычные пословицы за оппозицией *Good – Evil*; осуществлен поиск семантических дистанций для указанных лексем и отображена специфика актуализации этих компонентов на материале корпуса релевантных примеров.

Ключевые слова: англоязычные пословицы, художественный дискурс, публицистический дискурс, эволюция, модификация, лінгвосинергетика, аттрактор, репеллер.

SUMMARY

Ovsianko O. L. Structural-Semantic Modifications of English proverbs in Literary and Publicistic Discourses. – Manuscript.

Dissertation for Candidate Degree in Philology (PhD): Specialty 10.02.04. – Germanic Languages. – Zaporizhzhia National University. – Zaporizhzhia, 2017.

This paper presents the comprehensive study of structural-semantic modifications of English proverbs in literary and publicistic discourses on the basis of fundamental

concepts of linguosynergetics. Special attention has been focused upon notion of modification and typology of studied proverbs. The types of modification such as extension and compression of proverbs meaning, their structural changes, and semantic deviations have been studied. The most distinctive structural-semantic changes of proverbs modification are given with frequency index. They are as follows: use of proper name, adding semantic group or lexical units and usage of punctuation to emphasize the semantics. It has been proved that proverbs in dichotomy with riddles and aphorisms are considered to be different in their functions: didactic and educative ones for proverbs, linguocreative and controlling for aphorism and riddles respectively.

Proverbs as folklore units have their outer and inner structures that are considered as integrated syncretical constructions. Educative and didactic basic functions of proverbs have been used to improve people's behavior in a better way. Structural-semantic modifications of proverbs, their renewed variations are outlined in inner structure that has close connection with outer structure. The outer structure of proverbs involves thematic-rhematic zone. While the first zone corresponds to general theme, the second one has the influence on reader to achieve the assigned task. It was identified that the theme of these units becomes visual in the process of proverbs actual division. It serves as the ground to demonstrate rheme as the core of proverbs.

The linguosynergetic model of English proverbs evolution has been built. This model has verified dynamic character of proverbs. Their evolution is predetermined by influence of attractors and repellers content. The main function of attractors is to set system to a new equilibrium condition whereas the role of repellers is to monitor changes in proverbs. An order parameter acts in the process of proverbs evolution. It is relatively flexible, open to changes and doesn't depend on repellers' demand. English modified proverbs in the opposition *Good – Evil* have been studied, semantic distance of words-allonyms of the above mentioned lexemes has been calculated and actualization of these oppositions has been outlined. The comprehensive study of English modified proverbs has showed that proverbs reflecting positive connotation prevail over negative. The set of factors that have effect on proverbs transformation has been determined. They are: influence on an addressee, expressiveness, emotionality, informativity, humour, author's individual style creation.

Key words: English proverbs, literary discourse, publicistic discourse, evolution, modification, linguosynergetics, attractor, repeller.

Підписано до друку 17.01.2017.
Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 1,1. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. № 55

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.